

Јована СТЕВАНОВИЋ
Филозофски факултет
Универзитет у Нишу

УДК 811.163.41'282(497.11 Мијатовац)
- оригинални научни рад-
DOI: 10.5937/gufv2201029S

***NOMINA LOCİ* У ГОВОРУ МИЈАТОВЦА КОД ЋУПРИЈЕ¹**

Сажетак: Предмет истраживања јесу именице типа *nomina loci* у говору Мијатовца, који припада косовско-ресавском дијалекту. Циљ рада јесте да се сагледају *nomina loci* у говору Мијатовца и да се утврди који су суфикси продуктивни у њиховом грађењу. Са друге стране, циљ рада јесте и поређење са стањем забележеним у релевантним речницима српског језика. Као корпус послужио је попуњени Упитник за прикупљање *nomina loci*. Поред Упитника, као контролни корпус послужили су речници српског језика: Речник српскохрватског књижевног језика (РМС, 1967–1976), Речник српског језика (РСЈ, 2011) и Речник српскохрватског књижевног и народног језика (РСАНУ, 1959–). Анализа је показала да је у говору Мијатовца суфикс *-иште* најпродуктивнији. Поред поменутог суфикса, продуктиван је и суфикс *-ар*. Суфикси *-арник*, *-ик* и *-ак/-јак* су умерено продуктивни, док су остали суфикси непродуктивни. Са друге стране, поредећи стање у говору Мијатовца са стањем забележеним у релевантним речницима српског језика, дошли смо до следећих резултата: забележени су деривати који нису потврђени у стандардној варијанти српског језика, уочене су значењске разлике између дијалекатских и стандарднојезичких примера.

Кључне речи: *nomina loci*, суфикс, творбена анализа, говор Мијатовца, српски језик.

Увод

Предмет истраживања јесу именице типа *nomina loci* у говору Мијатовца, који припада косовско-ресавском дијалекту. Ове именице означавају место где се нешто ради с оним што значи основна реч (ако је основна реч именица) или место где се врши радња основне речи (ако је основна реч глагол). То место може бити отворен или затворен простор (Barić i sar., 1979: 253). Предмет истраживања јесу именице са значењем

* jovanica.st@gmail.com

¹ Овај рад представља наставак наших досадашњих истраживања. Делимично се ослања на рад *Nomina loci у говору Доњег Штипла (поређење са стандардним српским језиком)* (Стевановић, 2021).

отвореног простора. Отворени простор се остварује као насад, крај, садашње или некадашње место неке ствари или радње (Barić i sar., 1979: 254).

Nomina loci су у литератури најчешће анализиране према суфиксима помоћу којих се граде (Стевановић, 2019: 218; Стевановић, 2021: 238; Стевановић, 2022). Пошто је суфиксација основно средство грађења именица типа *nomina loci*, у овом истраживању се полази од суфикса помоћу којих се граде одређене *nomina loci* са значењем отвореног простора. Све именице типа *nomina loci* сврстане су у одређене лексичко-семантичке подгрупе. Приликом сврставања ослањали смо се на дефиниције које дају *Речник српскохрватскога књижевног језика* (РМС, 1967–1976) и *Речник српскога језика* (РСЈ, 2011), као и на свој језички осећај. Лексеме наизглед сличног значења сврставане су у једну подгрупу, нпр. именице које означавају земљиште, њиву или поље сврстане су у једну подгрупу, именице које означавају башту или врт такође. Са друге стране, лексеме типа *малињаџ*, *купињаџ* сврстане су у подгрупу: именице које означавају одређени грм, док су остале лексеме типа *шљиваџ*, *јабукаџ* итд. сврстане у подгрупу: именице које означавају одређени воћњаџ. Разлог за то је следећи: *шљива* на подручју села расте на већој површини која се може одредити као воћњаџ, док *купина* и *малина* расту на знатно мањој површини која се може одредити као грм.

Циљ рада јесте да се сагледају *nomina loci* у говору Мијатовца и да се утврди који су суфикси продуктивни у њиховом грађењу. Са друге стране, циљ рада јесте и поређење са стањем забележеним у релевантним речницима српског језика.

Мијатовац је село у општини Ћуприја у Поморавском округу. Великим делом је насељено Србима и броји око 1.700 становника. За разлику од Доњег Штипља, Мијатовац је равничарско село. Његови становници се претежно баве воћарством, повртарством, узгајањем житарица и индустријског биља. Говор Мијатовца припада косовско-ресавском дијалекту, о коме су писали многи дијалектолози (Симић, 1972; Ивић, 1985; Богдановић и Марковић, 2000). Као и говор Доњег Штипља, и говор Мијатовца познаје све одлике косовско-ресавског дијалекта (екавска замена *ћ*; губљење фонеме *х*; сажимање вокала у групама *-ао*, *-ео*, *-уо* у корист *-о*; наставак *-ии* у компаративу придева; наставак *-е* у дативу и локативу једине именица женског рода; одсуство суплетивне множине на *-ад*; употреба конструкције *с* + акузатив уместо инструментала и др.).

Као и у горепоменом истраживању, и у овом истраживању је коришћена субјективна (индивидуална, од стране једног анализатора) техника. Техника субјективног типа комбинована је са радом на корпусу. Као корпус послужио је попуњени *Упитник за прикупљање nomina loci*.² *Упитник* се састоји од 29 питања и обухвата следеће целине: 1. *Воће*; 2. *Поврће*; 3. *Житарице и индустријско биље*; 4. *Самоникле биљке*. Треба напоменути да није коришћен исти *Упитник* као у претходном истраживању, већ је

² У даљем тексту *Упитник*.

овај *Упитник* прилагођен становницима Мијатовца. Као што је истакнуто, Мијатовац је равничарско село. Приликом састављања *Упитника* кренули смо од претпоставке да његови становници неће одговорити на питања која се тичу места где расте одређено дрвеће или на питања која се тичу одређене шуме (нпр. церова шума, храстова шума и сл.). Са друге стране, Доње Штипље је планинско село, па смо од његових становника очекивали да одговоре на поменута питања. За разлику од претходног *Упитника*, изостављене су целине *Листопадно дрво* и *Зимзелено дрво*, док су остале целине измењене и допуњене у мањој мери. Са друге стране, додата је целина *Самоникле биљке*, која је за потребе писања претходног рада изостала. Трудили смо се да обухватимо воће и поврће које гаје информатори, као и индустријско биље и житарице које узгајају. Информатори су женског пола, старосне границе 65–80 година.³ Одабране су аутентичне представнице говора Мијатовца. Приликом истраживања анкетирано је 17 женâ. На свако питање давале су опширне одговоре. Њихови одговори су нам много помогли у сагледавању *potina loci* у косовско-ресавском дијалекту (чији је представник Мијатовац). Поред *Упитника*, као контролни корпус послужили су речници српског језика: *Речник српскохрватскога књижевног језика* (РМС, 1967–1976), *Речник српскога језика* (РСЈ, 2011) и *Речник српскохрватског књижевног и народног језика* (РСАНУ, 1959–).

Анализа корпуса

Суфикс *-иште*⁴

Суфикс *-иште* је високопродуктиван у грађењу *potina loci* у стандардном српском језику, о чему сведоче бројне граматике (Стевановић, 1986: 537–538; Клајн, 2003: 125–126; Станојчић и Поповић, 2005: 143). Истраживања на дијалекатском материјалу, такође, сведоче о високој продуктивности суфикса *-иште* у грађењу ове категорије (Стевановић, 2021: 245; Стевановић, 2022).

Наш корпус бележи укупно 24 именице. Четири именице су изведене помоћу сложеног суфикса *-овиште*. Све именице из нашег корпуса можемо сврстати у четири лексичко-семантичке подгрупе:

- 1) Именице које означавају одређен воћњак: *брѣсквиште* – бресков воћњак,⁵ *јабукѡвиште* – воћњак засађен јабукама.
- 2) Именице које означавају одређено земљиште, одређену њиву или одређено поље: *бѡбѡиште* – земљиште које је било засађено бобом, *бѡбѡвиште*, *дѡњѡиште* – земљиште на коме се гаје или су се гајиле диње, *лубѣничиште* – земљиште на коме се гаје лубенице, *кромпѡриште* – земљиште где је био посађен кромпир, *пасуѡиште* – земља на којој је био или се налази посејан пасуљ, *пиѡѣничиште* –

³ У претходном истраживању су информатори били мушког пола, старосне границе 70–80 година (уп. Стевановић, 2021: 239).

⁴ Суфикси су распоређени по продуктивности.

⁵ Сви примери су настали додавањем суфикса на именичку основу.

земљиште на коме је била посејана пшеница, *пишениште*, *овсениште* – земљиште на коме је био овас (или се још налази), *овасениште*, *хмелјениште* – земљиште припремљено за гајење хмелја, *бостаниште* – њива на којој је био бостан, *купусениште* – њива са које је обран купус, *кукурузениште* – њива са које је обран кукуруз, *кукурузовиште*, *ражениште* – њива на којој је засејана раж, *рењениште* – њива засејана, засађена репом, *јечмениште* – поље на којем је посејан или је био посејан јечам, *рижениште* – поље засејано рижом.

- 3) Именице које означавају одређену башту или одређени врт: *брдоњениште* – врт у коме се гаји броћ, *луковениште* – башта засађена луком.
- 4) Именице које означавају место где расте одређена самоникла биљка: *копривениште* – место где расте коприва.

Суфикс -ар

Суфикс -ар у стандардном српском језику је продуктивнији у грађењу *nomina agentis* него у грађењу *nomina loci* (Клајн, 2003: 41; Штасни, 2007: 934). У говору Пирота (призренско-тимочка дијалекатска област, тимочко-лужнички дијалекат) такође је нископродуктиван у грађењу *nomina loci* (Стевановић, 2022), док је у говору Доњег Штипља (косовско-ресавски дијалекат) високопродуктиван (Стевановић, 2021: 245).

Наш корпус бележи укупно 20 именица. Све именице из нашег корпуса можемо сврстати у пет лексичко-семантичких подгрупа:

- 1) Именице које означавају одређен воћњак: *бресквџар* – бресков воћњак, *вишњџар* – насад вишања, вишњев воћњак, *крушкџар* – крушков воћњак, *шљивџар* – шљивов воћњак, *јабукџар* – воћњак засађен јабукама, *трешњџар* – трешњев воћњак.
- 2) Именице које означавају одређено земљиште, одређену њиву или одређено поље: *бобџар* – земљиште које је било засађено бобом, *дињџар* – земљиште на коме се гаје или су се гајиле диње, *лубеничџар* – земљиште на коме се гаје лубенице, *хмелџар* – земљиште припремљено за гајење хмелја, *купусџар* – њива са које је обран купус, *кукурузџар* – њива са које је обран кукуруз, *репџар* – њива засејана, засађена репом, *рижџар* – поље засејано рижом.
- 3) Именице које означавају одређену башту или одређени врт: *броћџар* – врт у коме се гаји броћ, *лукџар* – башта засађена луком, *паприкџар* – башта засађена паприком.
- 4) Именице које означавају одређен грм: *купинџар* – густо грмље купина.
- 5) Именице које означавају место где расте одређена самоникла биљка: *копривџар* – место где расте коприва, *травџар* – место где расте трава.

Суфикс -арник⁶

У стандардном српском језику суфикс -арник гради углавном *nomina loci* са значењем затвореног простора. Истраживања на дијалекатском материјалу показују велику продуктивност овог суфикса у грађењу именица са значењем затвореног простора (Стевановић, 2022) и малу продуктивност у грађењу именица са значењем отвореног простора (Стевановић, 2021).

Наш корпус бележи укупно 14 именица. Све именице из нашег корпуса можемо сврстати у четири лексичко-семантичке подгрупе:

- 1) Именице које означавају одређен воћњак: *бресквѐрник* – бресков воћњак, *вишњѐрник* – насад вишања, вишњев воћњак, *крушкѐрник* – крушков воћњак, *јабукѐрник* – воћњак засађен јабукама, *трешњѐрник* – трешњев воћњак, *јagodѐрник* – воћњак засађен јагодама.
- 2) Именице које означавају одређену башту или одређени врт: *лука̀рник* – башта засађена луком, *паприка̀рник* – башта засађена паприком.
- 3) Именице које означавају одређено земљиште, одређену њиву или одређено поље: *купусѐрник* – њива са које је обран купус, *кукурузѐрник* – њива са које је обран кукуруз, *дињѐрник* – земљиште на коме се гаје или су се гајиле диње, *хмелѐрник* – земљиште припремљено за гајење хмелја, *јечма̀рник* – поље на којем је посејан или је био посејан јечам.
- 4) Именице које означавају одређен грм: *купина̀рник* – густо грмље купина.

Суфикс -ик

Суфикс -ик је у стандардном српском језику умерене продуктивности у грађењу *nomina loci* (Стевановић, 1986: 483; Клајн, 2003: 85; Штасни, 2007: 930). Продуктивнији је сложени суфикс -овик (Штасни, 2007: 930). Ниско је продуктиван у говору Доњег Штипла. Забележена су само три примера: *букви́к*, *храсти́к*, *бори́к* (Стевановић, 2021: 242–243). Са друге стране, у говору Пирота није забележен ниједан пример (Стевановић, 2022).

Наш корпус бележи укупно 10 именица. Све именице са суфиксом -ик можемо сврстати у три лексичко-семантичке подгрупе:

- 1) Именице које означавају одређени воћњак: *вишњи́к* – насад вишања, вишњев воћњак, *шљиви́к* – шљивов воћњак, *круши́к* – крушков воћњак, *брескви́к* – бресков воћњак, *трешњи́к* – трешњев воћњак.
- 2) Именице које означавају одређену башту или одређени врт: *броји́к* – врт у коме се гаји броћ.
- 3) Именице које означавају одређено земљиште, одређену њиву или одређено поље: *пшени́к* – земљиште на коме је била посејана пшеница, *ражи́к* – њива на којој је засејана раж, *репи́к* – њива засејана, засађена репом, *рижи́к* – поље засејано рижом.

⁶ Овај суфикс је у литератури дискутабилан. Наиме, поједини лингвисти -арник третирају као суфикс (Клајн, 2003; Штасни, 2007), а поједини као завршетак (Киршова, 1999). О томе је било више речи у претходним истраживањима (Стевановић, 2022). Са друге стране, поменути суфикс је продуктивнији у грађењу *nomina loci* са значењем отвореног простора у македонском него у српском језику (уп. Стевановић, 2020: 18).

Суфикс -ак/-јак

Суфикс -ак/-јак у стандардном српском језику гради, између осталог, и *potina loci* (Клајн, 2003: 33; Штасни, 2007: 932). У говору Пирота је умерено продуктиван (Стевановић, 2022), док је у говору Доњег Штипља нископродуктиван (Стевановић, 2021: 245).

Наш корпус бележи укупно 10 именица. Све именице можемо сврстати у четири лексичко-семантичке подгрупе:

- 1) Именице које означавају одређен воћњак: *шљиваџак* – шљивов воћњак, *трешњаџак* – трешњев воћњак, *вишњаџак* – насад вишања, вишњев воћњак.⁷
- 2) Именице које означавају одређено земљиште, одређену њиву или одређено поље: *дињаџак* – земљиште на коме се гаје или су се гајиле диње, *кукурузаџак* – њива са које је обран кукуруз.
- 3) Именице које означавају одређену башту или одређени врт: *броћаџак* – врт у коме се гаји броћ.
- 4) Именице које означавају одређен грм: *купињаџак*, *купинаџак* – густо грмље купина, *малињаџак*, *малинаџак* – густо грмље малина.

Суфикс -ник

Суфикс -ник је знатно ниске продуктивности у грађењу *potina loci* у стандардном српском језику (Штасни, 2007: 935). И. Клајн и не спомиње овај суфикс у грађењу *potina loci* (Клајн, 2003). Претходно истраживање на дијалекатском материјалу показује, такође, ниску продуктивност суфикса -ник (Стевановић, 2021).

Наш корпус бележи укупно пет именица. Именице са поменутиим суфиксом можемо сврстати у једну лексичко-семантичку подгрупу: именице које означавају одређено земљиште, одређену њиву или одређено поље: *хмелњик* – земљиште припремљено за гајење хмелја, *ражњик* – њива на којој је засејана раж, *репњик* – њива засејана, засађена репом, *купусњик* – њива са које је обран купус, *рижњик* – поље засејано рижом.

Суфикс -ара

У стандардном српском језику суфикс -ара првенствено гради *potina loci* са значењем затвореног простора (Стевановић, 1986: 508–509; Клајн, 2003: 47–49). У говору Доњег Штипља је суфикс -ара један од најпродуктивнијих суфикса у грађењу *potina loci* са значењем отвореног простора (Стевановић, 2021: 245). Са друге стране, у говору Пирота, који припада призренско-тимочкој дијалекатској области, односно тимочко-лужничком дијалекту, није забележен ниједан пример са поменутиим суфиксом (Стевановић, 2022).

⁷ Речник српскохрватскога књижевног језика наводи следећа значења ове именице: 1. вишњевача (ракија од вишања, ракија у којој су стајале вишње, ликер од вишања); 2. насад вишања, вишњев воћњак (уп. РСМ, 1967а: 393).

Наш корпус бележи укупно пет именица. Именице из нашег корпуса можемо сврстати у четири лексичко-семантичке подгрупе:

- 1) Именице које означавају одређено земљиште, одређену њиву или одређено поље: *хмелѧра* – земљиште припремљено за гајење хмелја, *купусѧра* – њива са које је обран купус.⁸
- 2) Именице које означавају одређену башту или одређени врт: *паприкѧра* – башта засађена паприком.
- 3) Именице које означавају одређен грм: *купинѧра* – густо грмље купина.
- 4) Именице које означавају одређени воћњак: *јагодѧра* – воћњак засађен јагодама.

Суфикс -њак

Суфикс -њак је тешко разликовати од суфикса -ак/-јак. М. Киршова -њак не третира као посебни суфикс, већ именице са завршетком -њак сврстава у групу именица изведене суфиксом -ак/-јак (Киршова, 1999: 72). Суфикс -њак гради, између осталог, и *потѧна loci* са значењем отвореног простора (Клајн, 2003: 35). Претходна истраживања на дијалекатском материјалу сведоче о његовој ниској продуктивности. У говору Доњег Штипља су забележена само два примера: *јагодњѧк*, *врбњѧк* (Стевановић, 2021: 240, 243). Пример *врбњѧк* (шумица, честар врба; земљиште обрасло врбом) није забележен од стране лексикографа.

Наш корпус бележи само четири именице. Именице можемо сврстати у три лексичко-семантичке подгрупе:

- 1) Именице које означавају одређену башту или одређени врт: *броћњѧк* – врт у коме се гаји броћ.
- 2) Именице које означавају одређени воћњак: *јагодњѧк* – воћњак засађен јагодама.
- 3) Именице које означавају место где расте одређена самоникла биљка: *копривњѧк* – место где расте коприва, *трѧвњѧк* – место где расте трава.

Суфикс -овац

Суфикс -овац је сложени суфикс суфикса -(а)ц. Није продуктиван у грађењу *потѧна loci* (Клајн, 2003: 55–57). Наш корпус бележи само једну именицу. Можемо је сврстати у лексичко-семантичку подгрупу: именице које означавају одређен воћњак: *јѧбуковац* – воћњак засађен јабукама.

Дискусија

Суфикс -иште

Поједини деривати нису потврђени у стандардној варијанти

⁸ Речник српскохрватског књижевног и народног језика наводи следећа значења ове именице: 1. каца или сличан дрвени суд у којем се држи и кисели купус; 2) купусиште (уп. РСАНУ, 1981: 59).

српског језика: *брѣсквиште*, *јабукѡвиште*,⁹ *луковиште*,¹⁰ *пиѣниште*,¹¹ *ѡвасиште*.¹² О њиховој непотврђености сведоче речници српског језика: *Речник српскохрватскога књижевног језика* (РМС, 1967–1976), *Речник српскога језика* (РСЈ, 2011) и *Речник српскохрватског књижевног и народног језика* (РСАНУ, 1959–).

Суфикс -ар

Код појединих примера уочене су значењске разлике. Реч је о примерима: *боб̑ар*, *ди̑њар*, *лубенич̑ар*, *хмел̑ар*, *кукуруз̑ар*, *реп̑ар*, *риж̑ар*, *трав̑ар*. У стандардном српском језику поменути примери имају друго значење. Најчешће означавају вршиоца неке радње (*nomina agentis*).

Именица *д̑и̑њар* има следеће значење: одгајивач и продавац ди̑ња (РСАНУ, 1966: 324). Исто значење (*nomina agentis*) имају и именице: *ре̑п̑ар*, *ри̑ж̑ар* (РМС, 1973), *тра̑вар*, *хмел̑ар* (РМС, 1976).

Са друге стране, именица *лубеничар* има два значења: 1. одгајивач и продавац лубеница; 2. онај који радо једе лубенице (РМС, 1969: 239).

Занимљива је и именица *кукуруз̑ар/кукурузар* која има више значења. *Речник српскохрватског књижевног и народног језика* бележи следећа значења: 1. онај који се бави гајењем и продајом кукуруза; 2. а. кукурузана; б. покр. млин у коме се меље кукуруз; 3. покр. пасуљ који се сеје између кукуруза (РСАНУ, 1978: 799). На основу објашњења можемо закључити да се ниједно значење ове именице не односи на њиву са које је обран кукуруз.

Поменути речник за именицу *бѡбар* бележи следеће значење: зоол. заст. дабар (РСАНУ, 1959: 667).

Наш корпус бележи и деривате који нису потврђени у стандардној варијанти српског језика: *јабук̑ар*,¹³ *крушк̑ар*,¹⁴ *купин̑ар*,¹⁵ *брескв̑ар*, *броћ̑ар*, *лук̑ар*, *паприк̑ар*.

Суфикс -арник

Од стране лексикографа забележен је један пример (*брѣскварник*).¹⁶ Овај пример у стандардном српском језику има исто значење (бресков воћњак) и забележен је само у *Речнику српскога језика* (РСЈ, 2011: 105).

⁹ Ову именицу налазимо и у говору Доњег Штипља (уп. Стевановић, 2021: 241).

¹⁰ Ову именицу налазимо у говору Пирота (призренско-тимочка дијалекатска област, тимочко-лужнички дијалекат) (уп. Стевановић, 2022).

¹¹ Као и именицу *јабукѡвиште*, и ову именицу налазимо у говору Доњег Штипља (уп. Стевановић, 2021: 245).

¹² Исти је случај као и са именицама *јабукѡвиште* и *пиѣниште* (уп. Стевановић, 2021: 245).

¹³ Ову именицу налазимо и у говору Доњег Штипља (уп. Стевановић, 2021: 241) и у говору Пирота (*јабл̑кар*) (уп. Стевановић, 2022).

¹⁴ Ову именицу налазимо и у говору Доњег Штипља (уп. Стевановић, 2021: 241).

¹⁵ Исти је случај као и са претходним примером (уп. Стевановић, 2021: 241).

¹⁶ Именице *јагод̑арник*, *паприк̑арник* и *ди̑њарник* налазимо и у говору Доњег Штипља (уп. Стевановић, 2021: 241–242).

Суфикс -ик

Поједини примери нису потврђени у стандардној варијанти српског језика. Реч је о примерима: *броћѝк, пиенѝк, ражѝк, репѝк, рижѝк*.

Суфикс -ак/-јак

Примери *броћѝк, купинѝк, кукурузѝк, малинѝк* нису потврђени у стандардној варијанти српског језика.

Суфикс -ник

У стандардној варијанти српског језика нису потврђени следећи примери: *ражнѝк, репнѝк, рижнѝк*.

Између дијалекатског примера *купуснѝк* и стандарднојезичког примера *кућусник* уочена је значењска разлика. Именица *кућусник* у стандардном српском језику има следеће значење: мрсно јело са купусом (РМС, 1969: 132).¹⁷

Суфикс -ара

Именица *паприка̀ара* није забележена.

Са друге стране, уочене су и значењске разлике између дијалекатских и стандарднојезичких примера.

За именицу *хмѝлара* *Речник српскохрватског књижевног језика* даје следеће објашњење: магацин, остава за хмељ (РМС, 1976: 738). Ова именица и у говору Мијатовца и у стандардном српском језику спада у творбено-семантичку категорију *nomina loci*. Разлика је у томе што се у говору Мијатовца односи на отворен простор, а у стандардном српском језику на затворен простор.

Именицу *купѝна̀ра* бележи *Речник српскохрватског књижевног и народног језика* који даје следеће објашњење: покр. име овци (РСАНУ, 1981: 47). Дакле, именица је регионално маркирана.

Суфикс -њак

Све именице се значењски подударају са стандарднојезичким примерима.

Суфикс -овац

Дијалекатски и стандарднојезички пример се значењски не подударају. *Речник српскохрватског књижевног и народног језика* бележи следеће значење именице *јабуковац*: 1. грана, штап, облика јабуковог дрвета; 2. јабуковача – ракија или вино од јабука; сок од јабука (РСАНУ, 1973: 482).

¹⁷ Исти пример налазимо и у говору Доњег Штипља (уп. Стевановић, 2021: 242).

Закључак

Наш корпус бележи укупно 91 пример именица *nomina loci* са значењем отвореног простора, који се остварује као насад, крај, садашње или некадашње место неке ствари или радње. Говор Мијатовца познаје све суфиксе као и стандардни српски језик. Анализа је показала да је у говору Мијатовца суфикс *-иште* најпродуктивнији (24 именице). Поред суфикса *-иште*, продуктиван је и суфикс *-ар* (20). Умерено продуктивни суфикси су: *-арник* (14), *-ик* (10) и *-ак/-јак* (10). Остали суфикси су непродуктивни: *-ник* (5), *-ара* (5), *-њак* (4) и *-овац* (1).

Међу појединим суфиксима који се јављају у извођењу *potina loci* остварује се синонимизација: *-иште, -ар, -арник, -ик* (*бресквиште, бресквар, брескварник, бресквик*); *-овиште, -ар, -арник, -овац* (*јабуковиште, јабукар, јабукарник, јабуковац*); *-иште, -ар, -арник, -ак* (*дињиште, дињар, дињарник, дињац*) итд. У оквиру подгрупе воћњак (именице које означавају одређен воћњак) конкурентни суфикси су: *-ар, -арник* и *-ик*.

Поређећи стање у говору Мијатовца са стањем забележеним у релевантним речницима српског језика, дошли смо до следећих резултата:

- наш корпус бележи велики број деривата који нису потврђени у стандардној варијанти српског језика: *брѣсквишите, јабукѡвишите, лукѡвишите, пиѣнишите, ѡвасишите; јабукѡр, крушкѡр, купинѡр, брескѡр, броћѡр, лукѡр, паприкѡр; вишињѡрник, крушкѡрник, јабукѡрник, трешињѡрник, лукѡрник, паприкѡрник, купусѡрник, кукурузѡрник, дињѡрник, хмељѡрник, купинѡрник, јечмѡрник; броћѡк, пиенѡк, ражѡк, репѡк, рижѡк; броћѡк, купинѡк, кукурузѡк, малинѡк; ражнѡк, репнѡк, рижнѡк; паприкара;*

- значењске разлике уочене су код следећих примера: *бобáр, диња́р, лубенича́р, хмеља́р, кукуруза́р, репа́р, рижа́р, трава́р; купусни́к; хмеља́ра; ја́буковац*. Именица *купина́ра* је регионално маркирана, о чему сведочи *Речник српскохрватског књижевног и народног језика* (РСАНУ, 1981: 47).

На самом крају треба istaћи да овај рад представља мали doppriosнoс проучавању дијалекатске лексике и дијалекатске творбе. Да бисмо добили целовитију слику о *nomina loci* у говору Мијатовца, морамо израдити *Упитник* који би садржао више питања. Са друге стране, морамо укључити и информаторе мушког пола. С тим у вези, овај рад треба да подстакне будуће лингвисте да се темељније баве проблемом дијалекатске творбе и проблемом дијалекатске лексике.

Извор

1. Упитник за прикупљање *notina loci*.

Контролни извори

1. РМС (1967–1969). *Речник српскохрватског књижевног језика*. I–III. Нови Сад–Загреб: Матица српска–Матица хрватска.
2. РМС (1971–1976). *Речник српскохрватског књижевног језика*. IV–VI. Нови Сад: Матица српска.
3. РСАНУ (1959–). *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*. I–. Београд: Српска академија наука и уметности.
4. РСЈ (2011). *Речник српског језика*. Допуњено и поправљено издање. Нови Сад: Матица српска.

Литература

1. Богдановић, Н. и Марковић, Ј. (2000). *Практикум из дијалектологије*. Ниш: Филозофски факултет.
2. Ивић, П. (1985). *Дијалектологија српскохрватског језика: Увод и штокавско наречје*. Нови Сад: Матица српска.
3. Киршова, М. (1999). *Nomina loci у савременом српском језику*. Подгорица: Универзитет Црне Горе.
4. Клајн, И. (2003). *Творба речи у савременом српском језику, II део, Суфиксација и конверзија*. Београд: Прилози проучавању српског језика II.
5. Симић, Р. (1972). Левачки говор. *Српски дијалектолошки зборник*. Београд, XIX, 1–619.
6. Станојчић, Ж. и Поповић, Ј. (2005). *Граматика српског језика*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
7. Стевановић, М. (1986). *Савремени српскохрватски језик I (Увод, фонетика, морфологија)*. Београд: Научна књига.
8. Стевановић, Ј. (2019). Именице *nomina loci* у настави српског језика (лингвометодички аспект). У: Ковачевић, М. и Петковић, Ј. (ур.): *Савремена проучавања језика и књижевности*, књ. 1. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 217–226.
9. Стевановић, Ј. (2020). *Nomina loci* у македонском и српском језику (контрастиван приступ), *Међународен дијалог: исток–запад (филозофија, лингвистика, културологија)*. Свети Николе, Vol. 7, No. 4, 17–21.
10. Стевановић, Ј. (2021). *Nomina loci* у говору Доњег Штипља (поређење са стандардним српским језиком). У: Коџник, N., Mandić, L. i Mrvič, R. (ur.): *Mejniki in prelomnice v slovanskih jezikih in literaturah*. Ljubljana: Študentska sekcija Zveze društev Slavistično društvo Slovenije, 237–249.
11. Стевановић, Ј. (2022). *Nomina loci* у *Речнику пиротског говора* Драгољуба Златковића. У: Ратковић Новковић, А. (ур.): Слободна тема у (не)слободна времена (у штампи).
12. Штасни, Г. (2007). *Nomina loci* са називом биљке у творбеној основи, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, Нови Сад, L, 927–937.
13. Barić, E., Lončarić, M., Malić, D., Pavešić, S., Peti, M., Zečević, V. i Znika, M. (1979). *Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika*. Zagreb: Zavod za jezik Instituta za filologiju i folkloristiku.

ПРИЛОГ
УПИТНИК ЗА ПРИКУПЉАЊЕ *NOMINA LOCI*

Воће

1. Густо грмље купина:
2. Густо грмље малина:
3. Насад вишања, вишњев воћњак:
4. Шљивов воћњак:
5. Воћњак засађен јагодама:
6. Крушков воћњак:
7. Воћњак засађен јабукама:
8. Бресков воћњак:
9. Трешњев воћњак:

Поврће

10. Земљиште које је било засађено бобом:
11. Њива на којој је био бостан:
12. Земљиште на коме се гаје или су се гајиле диње:
13. Земљиште на коме се гаје лубенице:
14. Врт у коме се гаји броћ:
15. Њива са које је обран купус:
16. Земљиште где је био посађен кромпир:
17. Земља на којој је био или се налази посејан пасуљ:
18. Башта засађена луком:
19. Башта засађена паприком:

Житарице и индустријско биље

20. Њива са које је обран кукуруз:
21. Њива на којој је засејана раж:
22. Земљиште на коме је била посејана пшеница:
23. Земљиште на коме је био овас (или се још налази):
24. Поље на којем је посејан или је био посејан јечам:
25. Поље засејано рижом:
26. Земљиште припремљено за гајење хмеља:
27. Њива засејана, засађена репом:

Самоникле биљке

28. Место где расте коприва:
29. Место где расте трава:

NOMINA LOCI IN THE SPEECH OF THE MIJATOVAC NEAR ČUPRIJA

Summary: *The subject of the research are nouns of the nomina loci type in the speech of Mijatovac, which belongs to the Kosovo-Resava dialect. The aim of this paper is to consider the nomina loci in the speech of Mijatovac and to determine which suffixes are productive in their construction. On the other hand, the aim of the paper is to compare with the situation noted in the relevant dictionaries of the Serbian language. A completed Questionnaire for collecting nomina loci served as a corpus. In addition to the Questionnaire, and Serbian language dictionaries served as a control corpus: Rečnik srpskohrvatskoga književnog jezika (RMS, 1967–1976), Rečnik srpskoga jezika (RSJ, 2011) and Rečnik srpskohrvatskoga književnog i narodnog jezika (RSANU, 1959–). The analysis showed that in the speech of Mijatovac, the suffix -ište is the most productive. In addition to the mentioned suffix, the suffix -ar is also productive. The suffixes -arnik, -ik and -ak/-jak are moderately productive, while other suffixes are unproductive. On the other hand, comparing the situation in the speech of Mijatovac with the situation recorded in the relevant dictionaries of the Serbian language, we came to the following results: derivatives that were not confirmed in the standard version of the Serbian language were noted, significant differences between dialectal and standard linguistic examples were noticed.*

Key words: *nomina loci, suffix, word formation analysis, the speech of the Mijatovac, the Serbian language.*